

Alle barn skal ha like muligheter – uansett inntekt!

I Norge lever over 98 000 barn i fattigdom.¹ Siden 2001 har andelen barn som vokser opp i lavinntektsfamilier tredoblet seg fra 3,3 prosent til 10 prosent av alle barn i 2015. Sett at denne trenden fortsetter, vil antallet barn i lavinntektsfamilier øke til 15% i 2030, som tilsvarer omtrent 140 000 barn.² Barn med innvandrerbakgrunn utgjør over halvparten av barna med lavinntekt. Det er et alvorlig strukturelt problem at flere barn med innvandrerbakgrunn lever i vedvarende lavinntekt. Et barn skal ikke ha større sannsynlighet for å vokse opp i fattigdom, på grunn av foreldrenes nasjonalitet. Statistikken viser likevel at barnefattigdom ikke bare er et innvandrerproblem, andelen fattige barnefamilier uten innvandrerbakgrunn har også økt siden 90-tallet.³

Barn som vokser opp i fattigdom har økt risiko for brudd på sine rettigheter, større risiko for å ha barnevernserfaring og barnevernstiltak, og har oftere psykiske problemer enn andre barn. I tillegg har de oftere et problematisk hjemmeliv eller konfliktfylte foreldrerelasjoner og har større sannsynlighet for å bli uføretrygdet enn andre barn. Økonomisk stress påvirker foreldres psykiske helse og øker konfliktnivået i familier. Dette kan være til at barn i familier med knappe ressurser ikke bare får problemer gjennom familiens mangel på ressurser, men den effekten dårlig råd har på relasjonen mellom foreldre og barn.

Foreldre med lav inntekt har færre muligheter til å investere i barnets helse, utdanning og sosiale utvikling. Man vet også at foreldres klassebakgrunn påvirker barnas hverdagsliv og i hvilken grad barn deltar i organiserte fritidsaktiviteter. Knapp økonomi gjør det vanskeligere for barn å delta i sosiale aktiviteter som koster penger. De fleste barn i lavinntektsfamilier har opplevd mobbing fordi de ikke kan kjøpe forbrukskode som gir sosial status, eller delta på fritidsaktiviteter med andre barn.

Barn som vokser opp i fattigdom er fattige på grunn av foreldrenes inntekt. Fattigdom er aldri barnets egen feil, fordi barn ikke kan ta egne valg for å komme ut av fattigdommen. Allikevel er det viktig at man tar hensyn til at barn ikke er «en del av» sine egne foreldre, men at barn lever sine egne liv og former sin egen fremtid, når man skal utrede tiltak for å bekjempe fattigdom. Derfor kan ikke bare barnefattigdom bekjempes ved økonomisk støtte og tiltak til foreldre, man må ha egne tiltak som når direkte ut til barn. Det er ikke tiltak som direkte vil gi utslag i statistikken, men vil ha stor betydning for å gjøre fattige barn sitt liv bedre.

Barnehagen er et av de beste utjevningstiltakene vi har. Barnehagen bidrar til alle barns utvikling, uansett bakgrunn og økonomi. I motsetning til økonomiske overføringer til foreldre, treffer utvikling av barnehagen det enkelte barn direkte. I Barnehagen kan man tidlig identifisere barn som har behov for involvering av barnevernet og utforme relevante tiltak før det er for sent.

Ikke alle barn får muligheten til å gå i barnehage. I 2016 gikk omtrent 90 prosent av alle barn i alderen 1-5 år i barnehagen, men det er noen barn som står utenfor. Barnene som ikke får gått i barnehagen risikerer å utvikle sosiale ferdigheter og kunnskap senere enn de andre barna. Forskning viser at jo tidligere et barn blir hengende etter i sin utvikling, jo mer kreves det for

¹ Statistisk sentralbyrå (2015). Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger.

² Beregninger fra Bufdir i Oppveksrapporten 2017, side 17.

³ <http://ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/flere-innvandrerbarnefamilier-med-lavinntekt>

barnet å hente det inn. I dag er ikke barnehagen gratis, og det er kun opptak til barnehagene i august. Dette fører til at ikke alle har råd til å ha barnet sitt i barnehagen og at mange barn blir stående for lenge i barnehagekø.

Når barn begynner på skolen ser man også at barna som har foreldre med god inntekt og høy utdanning, gjør det bedre enn barn som har foreldre med lav inntekt og lav utdanning. Det er urettferdig at barn som ikke har foreldre til å hjelpe seg med lekser, må gjøre leksene alene. På ungdomsskolen og videregående er det tydelig at barn fra familier med lav sosioøkonomisk status sliter mer med psykiske lidelser enn andre barn. Det er viktig at skolen har helsesøster og skolepsykolog hver dag på skolen, slik at et barn aldri møter en stengt dør når man trenger hjelp.

Barn og unges sosiale deltakelse er viktig for livskvaliteten i oppvekstårene, det gir også en kompetanse som danner grunnlag for deres framtidige sosiale relasjoner. Barn som vokser opp i fattigdom deltar mindre i organiserte fritidsaktiviteter, trener mindre, er sjeldnere sammen med venner på fritiden, føler seg ofte mer ensomme, føler seg mindre populære og blir oftere mobbet enn andre barn. Fattige barn deltar også i mindre grad i samfunnsdebatten enn andre barn.

Barn utsettes ikke bare for økonomisk fattigdom, men en mulighetsfattigdom. Barn blir fratatt muligheter til å delta nå, men også senere i livet. Å delta på fritidsaktiviteter er også et godt tiltak for at barn kan sosialisere seg med andre og utvikle nye ferdigheter. Dette er spesielt viktig for barn med innvandrerbakgrunn, siden denne gruppen deltar i mindre grad enn noen andre på fritidsaktiviteter. Det er dårlig for barnet, og for integrering. Alle barn skal få muligheten til å lære et instrument, gå på teater, delta i politikken, spille dataspill, eller være med i idretten. Derfor må barn få muligheten til å delta på fritidsaktiviteter, uansett bakgrunn og økonomisk status.

Fritidserklæringen er et godt tiltak for å få barn ut i fritidsaktiviteter, men dagens ordning er ikke optimal. Tilgjengeligheten er ulik i forskjellige kommuner og informasjon rundt ordningen er for dårlig for familier som trenger det. Press mener at fritidserklæringen skal dekke alle fritidsaktiviteter, slik at barn kan velge å bruke fritiden sin på en aktivitet de selv ønsker, uten å måtte gjøre det på erklæringens premisser.

Barnetrygden har ikke blitt reformert siden 1970, eller blitt økt siden 1996. Uten barnetrygden ville om lag 44 000 flere personer i barnefamilier opplevd lav inntekt. Dersom barnetrygden hadde vært oppjustert i takt med økningen i grunnbeløpet til Folketrygden ville 35 000 barn blitt løftet ut av lavinntekt.⁴ Barnetrygden utgjør nå 7% av inntekten til barnefamilier med lav inntekt.⁵ Det er nødvendig med en økning i barnetrygden, slik at ordningen sin rolle ikke blir utspilt og for å løfte flere barn ut av lavinntekt. Barnetrygden burde være en universell ordning for alle barn, behovsprøving av ordningen vil være byråkratisk og kan fungere stigmatiserende for fattige barn i fattige familier.

Å bekjempe barnefattigdom gjøres ikke ved et enkelt tiltak, eller på ett år. Vi må se helheten i barns utfordringer fra småbarnsperioden, i barnehagen, i skolen, men også anerkjenne at barn

⁴ Beregnet i utgangspunkt med årlig lavinntekt. Se SSB sin beregning inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger.

⁵ Epland & Kirkeberg. www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/inntektsforskjellene-okker-blant-barnefamiliene.

kan ha sosiale og psykiske utfordringer. Det er viktig med tiltak som kan forbedre barnets økonomiske situasjon, men viktigst er tiltak som gir fattige barn mulighet til å delta på lik linje med alle andre barn. Universelle støttetiltak som gagnar alle barn, er gode tiltak fordi det ikke segregerer barn fra hverandre og stempler noen som fattige. Barnetrygden er et slikt godt tiltak, men mister effekten fra år til år når den ikke økes.

Vi må sørge for at alle barn skal ha like muligheter – uansett hvilken inntekt, utdanning, eller bakgrunn foreldrene har!

Press krever:

- Gratis leksehjelp på alle skoler.
- Gratis SFO-ordning for alle.
- Kommunale handlingsplaner mot barnefattigdom, og tiltak på tvers av etater i kommuner som ser helheten i barns utfordringer.
- Kvartalsvise opptak i barnehagen.
- Gratis barnehage for alle barn. Dette kan finansieres ved å fjerne kontantstøtten.
- Rett til barnehageplass for alle barn. Familier med barn i kø for barnehageplass skal ha rett til ventestøtte.
- At barnetrygden ikke skal være behovsprøvd, men en universell støtteordning for alle personer med barn.
- At barnetrygden økes i takt med økningen i grunnbeløpet til folketrygden. Et minimumskrav er å oppjustere barnetrygden etter økningen i konsumprisindeksen fra 1996-nivå.
- At kostnadene til å drive med fritidsaktiviteter og organiserte aktiviteter skal dekkes av staten for barn som lever i vedvarende lavinntekt.
- At alle kommuner følger opp fritidserklæringen og arbeider for å tilby et godt fritidstilbud på barnas premisser for alle barn i kommunen.